

BEZBARIÉROVÁ ŘEŠENÍ A PŘÍSTUPNOST STAVEB V ČESKÉ REPUBLICE

Situační analýza – 2022

Projekt je spolufinancován vládami České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska prostřednictvím Visegrádských grantů z Mezinárodního visegrádského fondu. Posláním fondu je rozvíjet myšlenky udržitelné regionální spolupráce ve střední Evropě.

SITUAČNÍ ANALÝZA – ČR

BEZBARIÉROVÁ ŘEŠENÍ A PŘÍSTUPNOST STAVEB

A. VÝCHOZÍ PŘEDPOKLADY

Mezinárodní právo, legislativa, normativa

- **Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením:** čl. 9 Přístupnost přímo ustanovuje povinnost státu odstraňovat stávající architektonické bariéry a překážky, které brání přístupnosti budov, dopravní sítě a dopravy. Opatření se týká všech veřejně přístupných budov včetně úřadů veřejné a státní správy, obytných budov, školských, zdravotnických a sociálních zařízení, staveb pro kulturu a sport, dále pak se vztahuje na stavby pro zaměstnávání a na dopravní infrastruktury v částech přístupných pro veřejnost.

- Přestože Opční protokol byl spolu s Úmluvou podepsán Českou republikou již 30. března 2007, Úmluva, která je klíčovým instrumentem mezinárodního práva v oblasti práv osob se zdravotním postižením, vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. října 2009. Opční protokol k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením vstoupil pro Českou republiku v platnost dne 23. září 2021

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvozp/dokumenty/opcni-protokol-k-umluve-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim-190927/>

- NRZP ČR průběžně sleduje a monitoruje naplňování čl. 9 Úmluvy, např. k Úvodní zprávě o plnění Úmluvy v roce 2011 byla NRZP ČR spoluautorem oponentní monitorovací studie a názvem Alternativní zpráva k plnění Úmluvy,

odkaz v češtině: <https://nrzp.cz/wp-content/uploads/2020/02/Alternativni-zprava-def.pdf>,

odkaz v angličtině https://nrzp.cz/wp-content/uploads/2020/02/SHADOW_REPORT_EN.pdf

- Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením k Úvodní zprávě ČR přijal na svém 13. zasedání na jaře roku 2015 doporučení, která shrnul v dokumentu s názvem Závěrečná doporučení k úvodní zprávě České republiky

odkaz v češtině: [https://nrzp.cz/wp-](https://nrzp.cz/wp-content/uploads/2020/02/Zaverecna_doporuceni_Vyboru_OSN_pro_prava_OZP.doc)

[content/uploads/2020/02/Zaverecna_doporuceni_Vyboru_OSN_pro_prava_OZP.doc](https://nrzp.cz/wp-content/uploads/2020/02/Zaverecna_doporuceni_Vyboru_OSN_pro_prava_OZP.doc)

- V oblasti Přístupnosti čl. 9 je konstatováno:

Přístupnost (článek 9)

17. *Výbor bere se znepokojením na vědomí, že ustanovení stavebního zákona týkající se zajištění přístupnosti dosud nejsou v plném rozsahu prováděna. Kromě toho Výbor konstatuje, že neslyšící osoby, nevidomé osoby a osoby*

s mentálním postižením nadále čelí problémům při vstupu do veřejně přístupných objektů, a to z důvodu chybějícího tlumočení do znakové řeči, značení v Braillově písmu a augmentativních a alternativních komunikačních prostředků a dalších přístupných prostředků, způsobů a forem komunikace, jako jsou například piktogramy.

18. **Výbor naléhavě vyzývá smluvní stranu, aby posílila monitorování v souvislosti s prováděním standardů přístupnosti tím, že:**
 - (a) **jasně stanoví orgány, které mají oprávnění monitorovat provádění;**
 - (b) **bude budovat kapacity a poskytovat průběžné školení osobám odpovědným za monitorování;**
 - (c) **zapojí do tohoto monitorování organizace osob se zdravotním postižením a**
 - (d) **bude postihovat osoby, které nebudou uplatňovat standardy přístupnosti.**

19. **Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zajistila přístup k veřejně přístupným budovám pro osoby se zdravotním postižením, zejména pak pro neslyšící osoby, nevidomé osoby a osoby s mentálním postižením, tím, že zajistí tlumočení do znakové řeči, značení v Braillově písmu a augmentativní a alternativní komunikační prostředky a další přístupné prostředky, způsoby a formy komunikace, jako jsou například piktogramy.**

Vláda ČR přijala k Závěrečnému doporučení Výboru Organizace spojených národů pro práva osob se zdravotním postižením k úvodní zprávě České republiky Usnesení a v příloze stanovila gestory (ministerstva) pro řešení jednotlivých bodů

- Usnesení vlády č. 163/2016 z jednání vlády ČR dne 24. 2. 2016:

<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA7LJJRBN>

- Příloha č. 1 Usnesení - Rozdělení doporučení podle gestorů – tabulka

<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA7LJJTOP>

Gestorem pro oblast přístupnosti (tj. pro plnění bodů 18 a 19 ze Závěrečného doporučení Výboru OSN) bylo stanoveno Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo dopravy ČR

- Jako příklad k naplnění čl. 19 v oblasti komunikace lze uvést překlad a uveřejnění Úmluvy ve zjednodušeném textu Easy to Read (ETR):

https://www.ochrance.cz/pusobnost/monitorovani-prav-osob-se-zdravotnim-postizenim/mezinarodni_umluva_ETR.pdf

a ve znakovém jazyce:

<https://www.ochrance.cz/umluva/>

- Některé úkoly k článku 18 měly být řešeny dle Usnesení vlády č. 163/2016 byly svěřeny ke splnění Monitorovacímu orgánu pro Úmluvu, kterým je institut Veřejného ochránce práv, kde např.:

- problematika dotčeného (dle Výboru OSN „monitorovacího“) orgánu (dle práva ČR orgánu, který hájí veřejné zájmy - v tomto případě orgán monitorující a kontrolující plnění stavebních a technických požadavků na bezbariérové užívání stavby během projektování, výstavby, stavebních úprav nebo oprav a po celou dobu životnosti), který měl dle Doporučení Výboru OSN vzniknout jako kontrolní orgán pro dohled nad přístupností staveb, byla odložena a označena jako nepotřebná...

- V roce 2015 se Česká republika rozhodla přijmout tzv. zjednodušenou proceduru pro podávání periodických zpráv o plnění závazků plynoucích z Úmluvy. Spojená druhá a třetí periodická zpráva České republiky je strukturovaná jako seznamem témat, který předem schvaluje Výbor OSN. Seznam otázek pro zprávu o plnění závazků plynoucích z Úmluvy byl pro Českou republiku schválen během 23. zasedání Výboru OSN na jaře (ve dnech 11. března – 5. dubna) 2019.

- Další podrobnosti a informace k Úmluvě, Opčnímu protokolu a Monitorovacím zprávám jsou uvedeny na stránkách ministerstva práce a sociálních věcí:

<https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

- **EN 17 210 - Přístupnost a využitelnost (prospěšnost) užívání vystavěného prostředí - Funkční požadavky:** nová EN norma byla přijata do soustavy norem v ČR v září 2021, převzetí do soustavy ČSN je závazné s ohledem na povinnosti ČR vyplývající z členství v CEN, měla by být zapracována do národní legislativy,

- dosud však nebyla přeložena, proto s ní veřejná správa ani odborná veřejnost nepracuje, používá ji pouze omezený okruh expertů na přístupnost (neziskové organizace a spolupracující odborníci)

- pracovní skupina NRZP ČR se snažila zapojit do pracovní skupiny, která na základě Mandátu M/420 normu i její dvě technické informace (TR 17 621 a TR 17 622) vytvářela; Česká agentura pro standardizaci (ČAS), orgán odpovědný za normalizaci v ČR, neumožnil, aby se ČR, resp. Pracovní skupina NRZP ČR aktivně do práce na tomto dokumentu zapojila,

- v případě další snahy neziskových organizací alespoň o připomínkování textu EN 17 210 agentura ČAS opět nenabídla součinnost ani texty k připomínkování,

- požadavky ČSN EN 17 210 nejsou zohledněny v nově připravovaných legislativních předpisech vznikajících po přijetí normy do soustavy ČSN

- **Komentář:** v ČR byla 10/2012 vydána v českém jazyce předběžná norma ČSN P ISO 21542, ze které EN 17 210 vycházela - lze přirovnat, že EN 17 210:2019 je evropskou verzí ISO 21542

B. STÁVAJÍCÍ STAV

1. Legislativa

- **stavební zákon:** bezbariérové užívání staveb je uvedeno jako veřejný zájem, bezbariérové užívání je definované jako obecný požadavek na výstavbu

- za splnění požadavků na bezbariérové užívání stavby je považováno dodržení obecných požadavků na výstavbu (obecných technických požadavků na bezbariérové užívání staveb)

- odpovědnost za bezbariérové užívání staveb je jednoznačně dána ve všech fázích přípravy stavby, při provádění stavby, během celého užívání stavby (změny stavby, změny v užívání stavby, opravy, stavební úpravy - údržba)

- odpovědnost za bezbariérové užívání staveb mají při přípravě stavby (zpracování studie, dokumentace pro všechny stupně řízení), během povolenáckého procesu (územní a stavební řízení), během provádění stavby, při uvedení stavby do provozu (kolaudace stavby) všichni zúčastnění - stavebník (investor), vlastník stavby, projektant, autorizovaný inspektor, stavbyvedoucí, stavební a autorský dozor a stavební úřad stavby

- vlastní ochranu veřejného zájmu - bezbariérového užívání staveb, zajišťují stavební úřady, ty rovněž mají kontrolovat splnění všech technických požadavků na přístupnost

- **komentář:** na stavebním procesu se podílí velmi mnoho subjektů (projektant, stavebník, stavební dozor atp.), to vede logicky i k roztržštění odpovědnosti za splnění požadavků na bezbariérové užívání staveb, to má následně dopad na případné stanovení viníka při zjištění, že došlo k nedodržení některého z požadavků na bezbariérové užívání staveb

- rozhodnout, kdo během výstavby udělal chybu (projektant při návrhu stavby, stavební firma a stavební dozor při realizaci, stavební úřad při kolaudaci) může z hlediska

právního prostředí v ČR pouze soud. K soudu se ale vzhledem ke složitosti, časové a finanční náročnosti dostanou pouze jednotky případů.

- **komentář:** stavební legislativa stanovuje ochranu bezbariérového užívání staveb velmi vágním způsobem,
- pro bezbariérové užívání není stanovený žádný dotčený orgán, který by měl za povinnost situaci monitorovat, kontrolovat stanovené technické požadavky a jejich dodržování a vydávat závazná stanoviska,
- zákon přenechává komplexní kontrolu (kontrolu návrhu stavby - projektové dokumentace, i kontrolu provedení stavby např. včetně použitých materiálů) nad celým složitým oborem, kterým bezbariérové užívání staveb bezesporu je, na pracovníkovi stavebního úřadu, na kterého je plně přenesena odpovědnost za bezbariérové užívání stavby. O kvalitě úsudku o splnění všech požadavků na přístupnost a posouzení funkčnosti opatření jako celku zpracovaná úřední osobou nikoliv autorizovanou osobou s oprávněním k výkonu vybraných činností ve výstavbě podle zvláštního předpisu, kterým je *zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě*, vypovídá nekonečný počet zcela nových zkolaudovaných ale plně bariérových mnohdy i nebezpečných staveb.

Lze tedy konstatovat, že co se týká vlastních požadavků na bezbariérové užívání staveb, má ČR dobrý legislativní rámec. Vymahatelnost práva je ale mizivá, a proto opakovaně dochází k hrubému porušování stavebního zákona. Tím dochází k plýtvání veřejných finančních prostředků na stavby, které nejen že nejsou bezbariérové a přístupné pro všechny, ale jsou často pro uživatele nebezpečné.

- **vyhláška č. 398/2009 Sb.**, o obecných technických podmínkách zabezpečujících bezbariérové užívání staveb:

- prováděcí předpis stavebního zákona č. 183/2006 Sb.
- předpis je součástí tzv. obecných požadavků na stavby, jejichž bezpodmínečné splnění je prvním a základním vstupním požadavkem pro každý stupeň projektové dokumentace, předpokladem pro vydání souhlasu s umístěním a povolením stavby a s uvedením stavby do provozu,
- vyhláška obsahuje technické požadavky pro řešení vybraných druhů pozemních a dopravních staveb,

- specifikuje rozsah platnosti předpisu: stanoví druhy staveb, kterých se požadavky pro přístupnost týkají (např. stavby občanského vybavení, státní správy, stavby pro zdravotnictví, školství, bytové domy, pozemní komunikace a veřejná prostranství, stavby pro zaměstnávání), dále vyjmenovává úkony dle stavebního zákona, při kterých se požadavky vyhlášky musí aplikovat (např. při zpracování projektové dokumentace, při povolování, ohlašování a provádění staveb, při vydávání kolaudačního souhlasu nebo rozhodnutí, atp.)
- vyhláška má paragrafové znění a čtyři přílohy, v paragrafovém znění se uvádí základní požadavky a principy bezbariérového užívání staveb, přílohy pak detailně řeší konkrétní technické požadavky pro zabezpečení bezbariérového užívání dané stavby.
- v přílohách vyhláška striktně odděluje požadavky pro jednotlivé cílové skupiny definované dle §1 odst. 1) jako „osoby s omezenou schopností pohybu a orientace“,

Vyhláška č. 398/2009 Sb.

§ 1 Předmět úpravy

(1) Tato vyhláška stanoví obecné technické požadavky na stavby a jejich části tak, aby bylo zabezpečeno jejich užívání osobami s pohybovým, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, osobami pokročilého věku, těhotnými ženami, osobami doprovázejícími dítě v kočárku nebo dítě do tří let (dále jen „osoby s omezenou schopností pohybu nebo orientace“).

konkrétně ale odděleně řeší požadavky pro osoby s pohybovým omezením, pro osoby se zrakovým postižením a pro osoby se sluchovým postižením,

- v některých bodech se vyhláška odkazuje na parametry normových hodnot (konkrétní ČSN jsou uvedeny ve výkladovém materiálu MMR), EN, atp.

- přístupnost obecně, ale i podklady pro hledání vhodného řešení pro bezbariérovost, popř. požadavky na určené výrobky, jsou stanoveny v řadě dalších ČSN, EN a dalších předpisů (např. Technické informace, Technické návody, Železniční listy), na tyto další dokumenty ale vyhláška neodkazuje, rovněž není stanoven jejich seznam a přehled, Jde např. o požadavky na rozměry vozíků, požadavky na indukční smyčky atd.

- výše popsaný systém „dohledávání“ dalších návazných předpisů je velice nepřehledný, pro běžného uživatele vyhlášky jde o zcela netransparentní a nezjistitelný systém, který je ale nutný pro správnou aplikaci vyhlášky

- **komentář:** vyhláška č. 398/2009 Sb. v době svého vzniku (na vyhlášce se pracovalo od roku 2006) byla dobrým legislativním předpisem, velmi nestandardním obsahem i rozsahem vyhláška posílila význam přístupnosti prostředí, přinesla nový pohled na

problematiku, naznačila nové technické možnosti a poprvé využila i zkušenosti z aplikační praxe evropských předpisů,

- během platnosti, což je již více než 11 let (vyhláška začala platit 5. listopadu 2009), se pochopitelně v praxi projeví dílčí nedostatky a nefunkčnost některých koncepcí, vlivem dynamického vývoje ve stavebnictví, např. v oblasti stavebních hmot, IT technologií jsou některá technická řešení přežitá, našla se nové postupy a řešení, která jsou uživatelsky více přátelská a použitelná pro širší skupinu osob,

- NRZP ČR podala Ministerstvu pro místní rozvoj (gestoru stavebního práva) v uplynulých letech mnoho podnětů i rozborů, včetně návrhů na možná zlepšení plynoucí z uživatelské praxe a to jak z oblasti aplikace požadavků na bezbariérové užívání v projektové dokumentaci, tak z praxe při rozhodování stavebních úřadů, ale rovněž i zahrnuje podněty uživatelů z řad osob s těžkým zdravotním postižením, tedy od klientů Poradny NRZP ČR pro osoby se zdravotním postižením a pro seniory,

- přesto vyhláška nebyla nikdy novelizovaná, některá ustanovení vyhlášky jsou proto zastaralá a nefunkční,

- podněty NRZP ČR ministerstvo slíbilo zapracovat při rekonstrukci stavebního práva, to se bohužel ale nestalo

- vyhlášky týkající se rozsahu a obsahu projektové dokumentace:

vyhláška č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 146/2008 Sb., o rozsahu a obsahu projektové dokumentace dopravních staveb, ve znění pozdějších předpisů

- z hlediska bezbariérového užívání staveb plyne z praxe jeden zásadní nedostatek a to zejména v textových částech dokumentací:

- v kapitole nevhodně nazvané „Zásady bezbariérového užívání“ projektanti na místo popisu konkrétního řešení přístupnosti popisu variant k řešení bezbariérových opatření a technických detailů, které v návrhu stavby byly použity nebo aplikovány, buď jen bez kontextu a bez vazby na projektovanou stavbu opisují texty z vyhlášky č. 398/2009 Sb. nebo z Metodiky vydané MMR,

- textu pak chybí důležitý popis konkrétního řešení, zdůvodnění výběru řešení z možných nebo uvažovaných variant nebo z různých aplikací ustanovení vyhlášky, způsob prověření řešení z hlediska proveditelnosti atp.,

- zažitá a běžná je pouze věta: „stavba je v souladu s 398/2009 Sb.“ bez dalšího vysvětlení a popisu

- odpovědnost za zpracovanou dokumentaci má autorizovaná osoba, rovněž odpovídá za správnost, celistvost, proveditelnost, bezpečnost a úplnost projektové dokumentace, včetně bezbariérového užívání stavby,

§ 159 zákon č. 183/2006 Sb.

Projektová činnost ve výstavbě

(1) Projektant odpovídá za správnost, celistvost a úplnost jím zpracované územně plánovací dokumentace, územní studie a dokumentace pro vydání územního rozhodnutí, zejména za respektování požadavků z hlediska ochrany veřejných zájmů a za jejich koordinaci. Je povinen dbát právních předpisů a působit v součinnosti s příslušnými orgány územního plánování a dotčenými orgány.

(2) Projektant územně plánovací dokumentace zpracovává a pořizovateli předává vybrané části územně plánovací dokumentace v jednotném standardu.

(3) Projektant odpovídá za správnost, celistvost, úplnost a bezpečnost stavby provedené podle jím zpracované projektové dokumentace a proveditelnost stavby podle této dokumentace, jakož i za technickou a ekonomickou úroveň projektu technologického zařízení, včetně vlivů na životní prostředí. Je povinen dbát právních předpisů a obecných požadavků na výstavbu vztahujících se ke konkrétnímu stavebnímu záměru a působit v součinnosti s příslušnými dotčenými orgány. Statické, popřípadě jiné výpočty musí být vypracovány tak, aby byly kontrolovatelné. Není-li projektant způsobilý některou část projektové dokumentace zpracovat sám, je povinen k jejímu zpracování přizvat osobu s oprávněním pro příslušný obor nebo specializaci, která odpovídá za jí zpracovaný návrh. Odpovědnost projektanta za projektovou dokumentaci stavby jako celku tím není dotčena.

- kontrola projektové dokumentace (rozsah a obsah odpovídající dané příloze dle stupně dokumentace a dle typu řízení - územní řízení, zjednodušené územní řízení, stavební povolení, ohlášení, sloučená řízení atp., podle vyhl. 499/2006 Sb.) pak je opět na pracovníkovi stavebního úřadu tj. na osobě bez dostatečné detailní znalosti problematiky

2. Normativa (ČSN - české technické normy, EN, ISO,...)

- v ČR je přístup k normám zpoplatněný, dostupné jsou pouze některé části norem, na které se odkazuje legislativa, i tak nalezení volně přístupného textu normy není jednoduché, je potřeba zkušenost, kde hledat,

- v ČR neexistuje žádná **ČSN**, která by se věnovala pouze přístupnosti, v roce 2015 byl předložen návrh normy ČSN 73 6001 - Bezbariérové užívání dopravních staveb, šlo ale

o nekvalitně připravený podklad (vykopírované stati ze stávajících předpisů a často si odporující požadavky např. rozpory mezi vyhl. 398/2009 Sb. a ČSN 73 6110 Projektování místních komunikací atp.), po připomínkovém řízení byly práce zastaveny, norma není dodnes dopracovaná, neprobíhají žádné aktivity k jejímu dokončení,

- v několika ČSN jsou pak zapracované některé požadavky na přístupnost, ne vždy ale odpovídají novým trendům, často jsou v rozporu i s platnou vyhl. 398/2009 Sb., jako příklad lze uvést ČSN 73 6110 Z1, ČSN 73 6425 - 1 Autobusové, trolejbusové a tramvajové zastávky - přestupní uzly, ČSN 73 41 Hygienická zařízení a šatny.
- **evropské normy EN:** Česká agentura pro standardizaci (ČAS) ani po opakovaných urgencích nezapojuje neziskový sektor do připomínkování nových nebo otevřených norem, přestože např. ze strany NRZP ČR byly opakovaně požadavky vzneseny (např. viz informace k EN 17 210),
- potíže jsou i s překlady norem EN, několikrát již bylo nutné během připomínkového řízení normu vrátit zpracovateli k novému překladu, jde o stále stejné chyby - zřejmě automatický strojový překlad bez znalosti souvislostí, odborné a technické pojmy jsou chybně, špatně nebo nepochopitelně formulované, vyskytují se i hanlivá označení osob se zdravotním postižením jako např. „invalida“, „slepec“, „hluchý“ atp. Jako příklad z poslední doby lze uvést stávající připomínkové řízení k překladu normy EN 17 478 - Dopravní služby - zákaznická komunikace týkající se služeb osobní dopravy - koncept Univerzální design (ČSN 76 2001), který byl 11. 4. 2022 vrácen k přepracování.

3. Odborné materiály, metodiky atd.:

- **dostupnost** odborných materiálů, metodik a školení je **velmi omezená**:
- **metodiku k vyhlášce č. 398/2009 Sb.** vydalo (Ministerstvo pro místní rozvoj) a ČKAIT (Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků) v roce 2011 s názvem Bezbariérové užívání staveb (ISBN 978-80-87438-17-6). Publikace je v současnosti vyprodaná, internetová verze vytvořená v rámci grantu disparity je nedostupná,
- publikace **Budovy bez bariér - Návrhy a realizace** (ISBN 978-80-247-3225-1) byla vydaná v roce 2010, autorem je prof. Irena Šestáková z Fakulty architektury ČVUT a Ing. arch. Pavel Lupač, na publikaci spolupracovali rovněž studenti FA ČTVUT v rámci výzkumu, neboť téma přístupnosti koresponduje s hlavními směry výzkumu na fakultě. Rovněž tato publikace je v listinné podobě ve většině knihkupectví vyprodaná, k dispozici je jako e-kniha,

- ČKAIT vydává pro své členy materiály: **Technické pomůcky k činnosti autorizovaných osob**, informace jsou určeny pouze pro aktivní členy ČKAIT,
- MMR vydává k vyhlášce č. 398/2009 Sb. na svých webových stránkách tzv. **Pomůcky k aplikaci**: výklady a vyjádření k jednotlivým nejasným ustanovením nebo okruhům z vyhlášky č. 398/2009 Sb. Tyto materiály jsou ale pro projektanty i stavební úřady neznámé, je velmi obtížné informace na webových stránkách MMR dohledat, opět je nutná zkušenost, kde hledat, vzhledem k častým úpravám uložené odkazy vedou na nefunkční stránky,
- **komentář**: z výše uvedeného vyplývá, že podrobnější metodické pomůcky a návody, jak pracovat s vyhláškou, jak správně aplikovat ustanovení a požadavky na bezbariérové užívání staveb neexistují,
- podpora ze strany MMR (rezortu zodpovědného za stavební právo) rovněž není dostatečná, odpovědi na dotazy jsou velmi vágní a pro praxi nic neříkající, navíc vždy když se NRZP ČR písemně obrátila na MMR s dotazem z oblasti bezbariérového užívání, dotaz byl směřován stejnou osobu, z toho lze dovodit, že personálně se tématu přístupnosti na rezortu věnuje zřejmě pouze jedna osoba.

4. Konzultace k problematice přístupnosti, konzultace projektových dokumentací

- **není systémově zajištěna**, konzultace, případně i školení nahodile provádí neziskové organizace sdružujících osoby se zdravotním postižením, např. Národní institut pro integraci osob s omezenou schopností pohybu a orientace (NIPI - Bezbariérové prostředí), Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých (SONS), Pražská organizace vozíčkářů (POV), Národní rada osob se zdravotním postižením (NRZP), v některých městech se konzultace provádí v rámci pracovních skupin (Olomouc, Pardubice, Brno - Poradní sbor Rady města). Konzultace poskytují rovněž pobočky ČKAIT v Praze a v Ostravě - pouze 1x měsíčně a pouze pro opatření, která se týkají zrakově postižených
- neexistuje jednotný systém konzultačních center,
- není profesně řešena akreditace, certifikace ani odpovědnost konzultujících,
- neexistuje a velmi chybí možnost sdílení informací, dobrých a chybných řešení, opakujících se problémů atd. (možné formy: odborné pracoviště, expertní platforma pro přístupnost, akreditace proškolených odborníků,...)
- **komentář**: vzhledem k chybějící profesní organizaci pro přístupnost (např. dotčený orgán, certifikovaní experti, metodická školící centra) není dostatečně zajištěna

informovanost pro investory, pro projektanty, pro stavební firmy. Ani pracovníci stavebních úřadů nemají dostatečné povědomí o problematice, ani nejsou dostatečně proškoleni, ačkoliv odpovídají dle stavebního zákona za skutečnost, že stavba musí umožnit samostatný a bezpečný pohyb pro osoby se sníženou schopností pohybu a orientace. Lze konstatovat, že pracovníci nejsou schopni posoudit správnost řešení ani v obecné rovině, ani v technických detailech, rovněž neumí relevantně posoudit výjimky z obecných požadavků na bezbariérové užívání staveb.

5. Praxe:

- předpisy pro tvorbu bezbariérového prostředí jsou poměrně složité, detaily viz kapitola B 1. Legislativa - vyhl. č. 398/2009 Sb. - odkazy do norem a do dalších předpisů,
- absence jednotné metodiky pro návrh přístupného prostředí a stavby, nemožnost konzultace záměru z pohledu přístupnosti a obráceně v případě konzultace není nutnost připomínky k bezbariérovému užívání zapracovat, protože se nejedná o závazné stanovisko dotčeného orgánu,
- projektanti při aplikaci vyhlášky i konkrétních požadavků chybují, stavební úřady schvalují dokumentace a kolaudují stavby i s hrubými závadami (z poslední doby: Sofijské náměstí, park Povodňová, Městská sportovní hala Modřice,...)
- problémy nastávají i vlivem změn během stavby a dále pak při dodatečném umísťování mobiliáře nebo vybavení stavby, při osazování dopravního značení atd.
- neexistuje platforma nebo profesní organizace hájící zájmy uživatelů v této oblasti,
- neexistuje dotčený orgán, v profesních komorách či jinde neexistuje specializace pro bezbariérové užívání staveb a pro přístupnost
- připomínkování předpisů včetně norem zejména ve vazbě na osoby se zdravotním postižením je spíše nahodilé, částečně zajišťuje pracovní skupina NRZP pro přístupnost
- problematice se částečně věnuje Odborná skupina pro přístupnost veřejné správy a veřejných služeb (OSGA - Odborná skupina Governance accessibility) zřízená Vládním výborem pro osoby se zdravotním postižením při Úřadu vlády,
- pro dobrou praxi chybí dostatek odborných materiálů, metodik, nejsou zajištěna v dostatečném množství kvalitní školení k problematice atd.

6. Zkušenosti uživatelů:

- vzhledem ke statutu neziskových organizací, které se problematice přístupnosti věnují, je nastavena jedinečná **zpětná vazba na dopady legislativy** i konkrétních technických

detailů na koncové uživatele, tedy zejména **na osoby se zdravotním postižením**, na dlouhodobě nemocné pacienty, **na seniory** a další,

- **legislativa: řešení ve vyhlášce ne vždy odpovídají potřebám uživatelů**, principy ani technické detaily s nimi nebyly konzultovány nebo nebyl respektován jejich názor, případně je již řešení přežitě a neodpovídá vývoji a trendu v oblasti přístupnosti,

- u některých staveb a rovněž při některých procesech (např. při změně stavby) **nelze posoudit, jaká ustanovení pro danou stavbu platí** (přístavba k původnímu objektu je dle stavebního zákona uvažována jako změna stavby a ačkoliv mnohdy přístavba svojí hmotou mnohonásobně překračuje původní objekt, jde o změnu stavby, pro kterou platí úlevová ustanovení a ve které není striktní požadavek na dodržení všech parametrů přístupnosti) nebo **jaké požadavky musí být splněny** (např. ubytovny a studentské ubytování vypadlo z výčtu staveb s požadavky na bezbariérové užívání)

§ 2 vyhl. č. 398/2009 Sb.

(1) Podle této vyhlášky se postupuje při zpracování dokumentace pro vydání územního rozhodnutí, nebo při zpracování jednoduchého technického popisu záměru pro vydání územního souhlasu a při zpracování projektové dokumentace, při povolování nebo ohlašování a provádění staveb, při vydávání kolaudačního souhlasu, při užívání a odstraňování staveb nebo zařízení a při kontrolních prohlídkách staveb

a) pozemních komunikací a veřejného prostranství³⁾,

b) občanského vybavení v částech určených pro užívání veřejností,

c) společných prostor a domovního vybavení bytového domu obsahujícího více než 3 byty (dále jen „bytový dům“), upravitelného bytu nebo bytu zvláštního určení⁴⁾,

d) pro výkon práce celkově 25 a více osob, pokud provoz v těchto stavbách umožňuje zaměstnávat osoby se zdravotním postižením nebo stavby pro výkon práce osob s těžkým zdravotním postižením⁵⁾ (dále jen „stavby pro výkon práce“).

(2) Ustanovení této vyhlášky se uplatní též u změn dokončených staveb a změn v užívání staveb, pokud to závažné územně technické nebo stavebně technické důvody nevylučují.

(3) U staveb, které jsou kulturními památkami, se ustanovení této vyhlášky použijí s ohledem na zájmy státní památkové péče.

- **provedení stavby: časté stížnosti uživatelů** jsou - chybí funkční dostatečně velké **bezbariérové WC** (viz. facebooková skupina „Toalety pro všechny“: v podstatě všechna zdokumentovaná bezbariérová WC mají chyby), **indukční smyčky** se neosazují, chybně a **nelogicky řešená hmatná dlažba** pro nevidomé ohrožuje bezpečnost osob

se zrakovým postižením, použití **necertifikovaného materiálu pro hmatové úpravy**, nedostatečné **vizuální kontrasty**, **překážky** umístěné **ve vodící linii**, neohraničená **nedostatečná podchozí výška** (např. schodiště v prostoru), chybně umístěné **vypínače, spínače, tlačítka** pro přivolání výtahu atp.,

- **zkušební metody**: např. chybějící metody zkoušek a požadavky na hodnoty vizuálních kontrastů, definice a metodika pro posuzování rovinnosti pochozí plochy, nedostatečná metodika pro stanovení šířky spár, požadavky na materiály pro zaplnění spár, používání nových materiálů pro pochozí a pojížděné plochy (mlat, vsakovací povrch, dlaždice na terčích, přírodní kámen atd.

7. Shrnutí – obecné problémy:

Stávající systém není schopen zajistit dodržování legislativy pro bezbariérové užívání.

Legislativa: původní dobrý záměr má nedostatky, není podpora pro změnu stavu, není vůle problematiku řešit, **nevymahatelnost požadavku na bezbariérové užívání stavby**

- není dostatečná provázanost mezi rezorty (jiné úřady a jiné ministerstvo metodicky řídí pozemní stavby MMR a dopravní stavby Ministerstvo dopravy), nejednotnost metodiky pro naplnění požadavků dle vyhlášky, složitost problematiky.

Projektová příprava: problematika bezbariérového užívání staveb není zpravidla dostatečně zpracována a obsažena v osnovách středních odborných stavebních škol, rovněž vysoké školy nevěnují přístupnosti vystavěného prostředí dostatek prostoru,

- z toho plyne různá míra znalostí o problematice bezbariérového užívání staveb v řadách odborné veřejnosti, včetně autorizovaných osob,

- chybí možnost konzultace koncepce přístupnosti i jednotlivých detailů, a naopak zpracované připomínky zpravidla nejsou zpracovány s odůvodněním, že nejde o závazné vyjádření

- nejsou k dispozici odborné materiály, metodiky, vzorová řešení atd.

Konzultace: jsou nesystematické a probíhají v omezené míře (např. v rámci výzev Státního fondu dopravní infrastruktury (SFDI) pro program Zvyšování bezpečnosti nebo plynulosti dopravy nebo opatření ke zpřístupňování dopravy osobám s omezenou schopností pohybu a orientace jsou pravidelně vypisovány konzultace, konzultace projektových dokumentací probíhají pravidelně rovněž na Úřadu vlády v rámci vyhlášených výzev pro Národní rozvojový program mobility pro všechny)

- opět je nutné zmínit, že vyjádření ani závěry z konzultace nemá zpracovatel dokumentace za povinnost dodržet a zpracovat, protože nejde o závazné stanovisko,
- dále pak se k bezbariérovému řešení často vyjadřují další subjekty, které často necitlivě bez detailní znalosti problematiky přístupnosti a bez metodického vedení do projektu zasahují, protože jde o dotčené orgány (Policie ČR, Drážní úřad atp.) jejich stanovisko závazné je a často se stává, že jejich nesmyslné požadavky do dokumentace zapracované jsou, ačkoliv jsou bezpečnostním rizikem a nejsou v souladu s platnou vyhláškou č. 398/2009 Sb.

Výsledky z praxe: nové i rekonstruované stavby mají často hrubé chyby, jsou nepoužitelné a nebezpečné pro všechny, jsou nově vystavěnými bariérami 21. století

Uživatelé: podávají stížnosti, snaží se dosáhnout nápravy

- protože není dostatečná ochrana jejich zájmů, není reálná vymahatelnost požadavků ani nejsou prostředky a postupy, jak donutit investora k úpravě alespoň nejzásadnějších rizik a nedostatků, upadají do apatie

C. REKODIFIKACE STAVEBNÍHO PRÁVA (NOVÝ STAVEBNÍ ZÁKON)

- v roce 2013 MMR vypracovalo a předložilo věcný záměr nové koncepce stavebního práva, připomínky k věcnému záměru nebyly nikdy vypořádané a záměr nebyl schválen
- následně od roku 2018 MMR na základě Legislativního plánu vlády intenzivně připravuje **rekodifikaci veřejného stavebního práva** s cílem zrychlit a zjednodušit povolování staveb. V roce 2019 byl předložený věcný záměr nového stavebního zákona. Věcný záměr byl i přes velký odpor zejména profesních organizací schválen
- v listopadu 2019 bylo předloženo do mezirezortního připomínkového řízení paragrafové znění nového stavebního zákona,
- po zásadních úpravách a po složitém a dlouhém projednání v obou komorách Parlamentu (v Poslanecké sněmovně a v Senátu) byl zákon schválen a je platný od 27. července 2021 jako **nový stavební zákon č. 283/2021 Sb.**, zákon má dělenou účinnost, první část nabyla účinnosti od 1. 1. 2022, celý předpis pak **nabývá účinnosti dne 1. 7. 2023**
- po nástupu nové vlády v prosinci 2022 bylo rozhodnuto, že platnost nového stavebního zákona je nutné odsunout minimálně o rok mimo jiné z důvodu, že nejsou dostatečně připravené a projednané návazné prováděcí předpisy,

- v současné době se projednává **novela nového stavebního zákona**, předložená novela nový stavební kodex neruší, pouze by měla o rok **odložit zřízení státní stavební správy**, zákon by měl nabýt účinnosti k 1. červenci 2023, ale pouze ve vztahu k tzv. „vyhrazeným stavbám“, tedy stavbám v působnosti Specializovaného a odvolacího stavebního úřadu, a na všechny ostatní stavby se stále použije úprava dle zákona č. 183/2006 Sb.
- dle posledních prohlášení ministra pro místní rozvoj se lze předpokládat, že brzy bude předložena další novela, která má zásadně upravit některé nově ustanovené postupy i změnit nově navrženou soustavu stavební správy. V tuto chvíli není jasné, jaké změny budou provedeny, ani jak bude systém nastavený,
- kritické a zásadní připomínky neziskových organizací i spolupracujících odborníků k navrženému systému zajištění bezbariérového užívání nebyly zpracovány,
- lze tedy předpokládat **zachování stávajícího stavu nebo spíše jeho zhoršení**,
- nebyly zpracovány závazné evropské předpisy, které je ČR povinna zpracovat (např. ČSN EN 17210 a její TI).

1. Základní změny ve stavebním právu - cílem rekodifikace je vytvoření funkční soustavy státních orgánů s jasnými hierarchickými vztahy, jednotným řízením a jednotným metodickým vedením

- jedno rozhodnutí, jedno povolovací řízení, které integruje dnešní územní řízení, stavební řízení, EIA a další řízení o vydávání závazných stanovisek (nyní jde o desítky dotčených orgánů dle jednotlivých složkových zákonů), proces bude probíhat paralelně (nikoliv kumulativně jako dosud) v rámci řízení o povolení stavby,
- reorganizace veřejné správy, kdy stávající stav (přenesená působnost pracovníků samosprávných celků) vede jednoznačně k systémové podjatosti,
- reforma veřejné správy v oblasti stavebního práva, zvýšení odborné úrovně, profesionality a nestrannosti rozhodování a posílení autonomní pravomoci při rozhodování stavebního úřadu, v neposlední řadě pak i možnost efektivního soudního přezkumu,
- vytvoření jednotné soustavy profesionální státní stavební správy, která převezme stávající kompetence stavebních úřadů všech typů (obecných, speciálních, vojenských a jiných) a úrovní (ústřední, regionální, místní) a všech dotčených orgánů,
- základním stupněm nové soustavy stavební správy budou krajské stavební úřady se sídly v krajských městech a územními pracovišti v obcích s rozšířenou působností

(obce III. typu), případně dle aktuálních místních potřeb a se zohledněním stávající dislokace stavebních úřadů je možné vymezit též „kontaktní“ pracoviště v obcích I. a II. typu,

- v prvním stupni budou jako správní orgány rozhodovat územní pracoviště krajských stavebních úřadů, o opravných prostředcích bude rozhodovat vlastní krajský úřad,

- řešení umožní integraci agend současných dotčených orgánů do působnosti stavebních úřadů, tím dojde ke zjednodušení a zrychlení rozhodovací činnosti

- vznik Nejvyššího stavebního úřadu jako vrcholného orgánu nové soustavy a přímo podřízeného Ministerstvu pro místní rozvoj. Nejvyšší stavební úřad bude vykonávat působnost nejen ve správním řízení v jednotlivých věcech, ale též v oblasti metodiky, ekonomiky, personalistiky aj.

- změny v postavení dotčených orgánů, dochází k zásadní redukci počtu dotčených orgánů v návaznosti na revizi chráněných veřejných zájmů buď bez náhrady, nebo přesunem agendy stávajících dotčených orgánů do činnosti stavebních úřadů,

- dochází ke zrušení závazných stanovisek a sjednocení právní formy výstupů dotčených orgánů, které nebudou integrovány do stavebních úřadů (například požární bezpečnost, životní prostředí a ochrana památek) na vyjádření, která budou podkladem pro vydání rozhodnutí

- elektronizace stavební agendy, která bude znamenat účinnější, transparentnější otevřenější přístup ke všem rozhodným dokumentům v elektronickém správním spisu, možnost elektronického podání, transparentnější sledování správních lhůt, možnost obstarat stanoviska vlastníků dopravní a technické infrastruktury a dotčených orgánů neintegrováných do nové stavební správy,

- **bezbariérové užívání staveb:** dle zákona č. 283/2021 Sb. již bezbariérové užívání staveb **není obecný požadavek na výstavbu**, ale přístupnost je uváděna jako součást bezpečnosti stavby, lze říci, že přístupnost je nyní podkategorie bezpečnosti,

- do nového stavebního zákona byly bez dalšího kontextu překopírovány některé základní paragrafy z vyhlášky č 398/2009 Sb., např. jako přístupné se musí řešit stavby pro zaměstnávání více než 25 osob, zrušen byl pojem „upravitelný byt“, zůstal pojem „byt zvláštního určení“, ale není stanovena povinnost, kde (bytové domy, sociální služby, ubytování pro studenty a žáky) a v jakém počtu nebo kolik procent z celkového počtu bytových nebo ubytovacích jednotek, se tyto byty musí ve stavbě nacházet,

- ve znění zákona (NSZ) se z 335 paragrafů přístupnosti a bezbariérovému užívání věnují pouze tři paragrafy (§ 13 - byt zvláštního určení, § 141 - veřejná prostranství, § 149 - rozsah přístupnosti)
- ustanovení k přístupnosti v novém stavebním zákonu navrhlo MMR bez konzultace s uživateli nebo odborníky na bezbariérové užívání.

2. Obecné požadavky na výstavbu - připravovaná vyhláška

- v návaznosti na nový stavební zákon probíhá revize celého souboru předpisů ovlivňujících výstavbu, a to včetně požadavků na výstavbu definovaných jako „podmínky pro vytváření kvalitního urbanistického prostředí se zohledňováním místních specifik“, i v této definici se opomnělo na podmínku pro vytváření přístupného prostředí...
- v současné době tedy probíhá revize obecných požadavků na výstavbu a na rozsah a obsah dokumentace, mají být stanoveny jednoznačné, moderní, technicky reálné a ekonomicky únosné obecně závazné požadavky, které současně budou představovat ochranu veřejných zájmů ve výstavbě,
- podle legislativního plánu vlády budou do jednoho předpisu soustředěny veškeré požadavky na všechny druhy staveb (dopravní stavby, technická infrastruktura, věznice, školky atd.), ačkoliv nyní jsou tyto požadavky uváděny v samostatných předpisech z působnosti různých rezortů (požadavky na kanalizace a vodovody, požadavky na školská zařízení, požadavky na stavby drah atp.)
- byla ustanovena pracovní skupina pro přípravu nové vyhlášky o obecných požadavcích, v listopadu 2021 se skupina čítající cca 50 členů sešla na společném jednání, od té doby žádné další jednání nebylo svolané,
- k připomínkování byly opakovaně předloženy pracovní texty, dokument je velice nepřehledný, obsahuje cca 270 stran, přesto jsou termíny za zapracování připomínek v řádu maximálně 3 -5 dní,
- k pracovním textům většina zastoupených rezortů a institucí vznesla řadu zásadních připomínek, vypořádání připomínek však není transparentní, nové návrhy pak většinou rozporují další zástupci z jiných rezortů.
- **bezbariérové užívání staveb** na rozdíl od stávajícího stavu nebude řešeno odděleně, ale má být včleněno mezi ostatní požadavky na výstavbu,

- **bezbariérovost je nově řešena velice nekoncepčně**, požadavky se nečekaně objevují na mnoha místech vyhlášky bez logické návaznosti, některé požadavky se opakují, některé zcela chybí,
- dokument je opět připravován bez pravidelné konzultace s uživateli nebo odborníky na přístupnost, ačkoliv v jiných oborech a v jiných oblastech byly zahájeny konzultace, práce na dokumentu i cíelace znění k jednotlivým ustanovením o více než půl roku dříve.
- podkladem pro MMR byl projekt TAČR zaměřený na bezbariérové bydlení (Metodika uplatňování principů univerzálního designu a celoživotního bydlení v bytové zástavbě, Název projektu: Hledání nových metod pro podporu implementace principu univerzálního designu v investiční podpoře bydlení, 4. TIRMMR823), který rámcově shrnul i zkušenosti a připomínky k vyhlášce č. 398/2009 Sb., ani výsledky ani závěry projektu, stejně jako porovnání požadavků na přístupnost z několika dalších evropských států nebo připomínky ke stávající vyhlášce nebyly do návrhu textu vyhlášky promítnuty,
- rovněž nejsou zohledněny požadavky mezinárodních předpisů v oblasti přístupnosti, které má ČR povinnost do legislativy zapracovat (např. v úvodu zmiňovaná EN 17 210)

Komentář: shrnutí:

- nový SZ ani připravovaná vyhláška nedávají naději na zlepšení současného nevyhovujícího stavu
- není řešen systém monitorování, kontroly, konzultací a posuzování projektových dokumentací, vzdělávání, možnost nařízení nápravy

D. BUDOUCNOST – FUNKČNÍ ŘEŠENÍ

Přístupnost je nutné vnímat jako multidisciplinární obor: nejde pouze o fyzické vystavěné prostředí, přístupnost zahrnuje rovněž vhodné vnitřní prostředí v budově, dále pak úplně a srozumitelně podávaný přehled informací (například o poskytovaných službách nebo o odjezdech a příjezdech vozidel veřejné dopravy), přehled o orientačních, přístupových a odbavovacích systémech, atp. Přístupnost obsahuje také sociální složku a nezbytnou bezpečnost stavby pro všechny potenciaální uživatele.

- Funkční řešení v některých evropských státech shrnul grant MMR - projekt TAČR viz výše. Sledovány byly systémy ve Švédsku, Norsku, Holandsku, Německu a Francii.

- Bylo by třeba posoudit výhody a nevýhody jednotlivých systémů a na základě této analýzy vytvořit funkční systém pro ČR.
- Problematikou se zabýval i Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením (podnět opakovaně podávala NRZP ČR, např. na zasedání VVOZP 05/2014)

Základní požadavek: vytvoření funkčního systému pro bezbariérové užívání staveb

- odborná platforma: náplň práce připomínkování legislativy, diskuze, návrhy, metodika, knihovna informací, příklady dobré praxe
- zajištění vzdělávání, metodické pomůcky, školení, akreditace
- zapojení do stavebního procesu: konzultace, posuzování PD, před kolaudační vyjádření (např. Švédský model certifikovaných konzultantů, povinnost před kolaudačního vyjádření od certifikovaného odborníka)
- další možnosti: např. povinnost řešit tzv. „lehce odstranitelné překážky“ (Švédský model)

- Zapojení subjektů:

odborníci, akademická půda (vysoké školy), profesní komory ČKAIT, ČKA
 projektanti, specialisté/konzultanti např. z řad Národního institutu pro integraci osob s omezenou schopností pohybu a orientace (NIPI), neziskové organizace a zástupci uživatelů: NRZP ČR, Sjedená organizace nevidomých a slabozrakých (SONS), krajská Tyflocentra, Pražská organizace vozíčkářů (POV), Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP), Česká unie neslyšících (ČUN) atp.

Shrnutí

Česká republika se zabývá přístupností prostředí více než 40 let. Počátky snahy o vytvoření standardů přístupnosti datujeme cca k roku 1980. Ačkoliv od té doby naše společnost prošla významnými změnami v přístupu k lidem se zdravotním postižením, zdá se, že majoritní společnost stále nedokáže správně vnímat, navrhovat a pochopit specifické potřeby osob se zdravotním postižením. To je asi hlavní důvod, proč osoby se zdravotním postižením stále čelí překážkám v každodenním životě, a to i v tak důležitých oblastech jako je vzdělávání, zaměstnanost, zdravotní péče nebo bydlení. Nedostatečná přístupnost staveb, dopravy a dopravních služeb netrápí jen osoby se zdravotním postižením. Přístupnost prostředí je základním principem pro sociální začleňování všech obyvatel a je velice důležitá například pro seniory, rodiče s dětmi

nebo s kočárky, ale rovněž pro osoby po operacích, po úrazech, osoby při ataku nemoci, atp.

První ucelenou právní normou v oblasti navrhování a přístupnosti staveb byla vyhláška Státní komise pro vědeckotechnický a investiční rozvoj č. 53/1985 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu. Vyhláška se vztahovala na projekty bytových domů a bytových domů s byty určenými pro bydlení „invalidních osob“, na ústavy sociální péče pro tělesně postižené občany a pro imobilní osoby s mentálním postižením. Vyhláška byla platná pro stavby občanského vybavení a stavby pro výrobu, vztahovala se rovněž na místní komunikace, řešila vyhrazená parkovací místa. Vyhláška stanovila základní technické požadavky na bezbariérové užívání, ale pouze pro osoby s pohybovým postižením a pro seniory se sníženou mobilitou. Vzhledem k ustanovení, které hovořilo pouze o „přiměřeném použití“ opatření, nikoliv o povinnosti požadavky splnit, nebyl zákonný předpis ve většině případů dodržován.

Dalším výrazným mezníkem v oblasti bezbariérového užívání staveb byl rok 1994, kdy byl doplněn stavební zákon č. 50/1976 Sb. o ustanovení, které nařizovalo zajistit užívání staveb nejen pro osoby s pohybovým postižením, ale rovněž pro osoby se sníženou schopností orientace. Na základě úpravy stavebního zákona Ministerstvo hospodářství vydalo novou vyhlášku č. 174/1994 Sb., kterou se stanoví obecné technické požadavky zabezpečující užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Vyhláška rozšířila rozsah platnosti na další stavby, např. na školy, a také detailněji specifikovala jednotlivé požadavky.

Stavební praxe poukázala na některé zásadní nedostatky vyhlášky, proto Ministerstvo pro místní rozvoj připravilo novelizaci předpisu a v prosinci 2001 nabyla účinnost vyhláška č. 369/2001 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Vyhláška dále rozšiřuje okruh staveb, kde je nutné bezbariérovost řešit, lépe definuje i rozsah platnosti předpisu ve vztahu k postupům dle stavebního zákona a definuje podmínky pro úlevová řešení při změně stavby, při změně v užívání stavby a pro kulturní památky. Další zásadní změnou je doplnění konkrétních požadavků pro osoby se zrakovým postižením. I v případě této nové vyhlášky praxe a vývoj v oboru odhalily další zásadní nedostatky, například nepřesnosti ve stanovení manipulačních ploch pro nové, větší typy

vozíků nebo rychlý vývoj v oblasti hmatného a akustického navádění pro osoby se zrakovým postižením. Tyto skutečnosti vedly k vytváření nových bariér a k nedodržování požadavků pro tvorbu přístupného prostředí.

Stávající platný předpis - vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, ve své době znamenala revoluční přístup k problematice přístupnosti nejen svým rozsahem ale rovněž obsahem a rozčleněním požadavků pro jednotlivé cílové skupiny. Uvádí vždy konkrétní požadavky pro osoby s pohybovým postižením, pro těžce zrakově postižené a pro osoby se sluchovým postižením. I u této vyhlášky praxe a dynamický rozvoj v oboru přístupnosti odhalily řadu nedostatků nebo přežitých postupů. Přes četná upozornění na opakující se systémové chyby nebo na nové trendy v oboru rezort ministerstva (MMR) nereagoval a předpis nebyl od doby vzniku novelizován.

Z tohoto přehledu legislativy týkající se přístupnosti vystavěného prostředí jasně plyne, že Česká republika ještě před sepsáním Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením aktivně naplňovala povinnosti plynoucí z článku 9 Přístupnost. Byla stanovena základní pravidla pro přístupnost, která je nutno splnit při nové výstavbě. Stanoveny byly i minimální standardy pro úpravy a změny starších staveb. Jako pomoc při odstraňování stávajících bariér Vládní výbor osob se zdravotním postižením a Národní rada osob se zdravotním postižením vyhlásili v roce 2002 Národní rozvojový program mobility pro všechny, v rámci kterého se jednotlivé rezorty spolupodílí na financování nákladů vynaložených obcemi na odstraňování stávajících architektonických bariér a překážek, které brání v přístupnosti veřejných budov, pěších tras a dopravy.

Závěrem lze konstatovat, že Česká republika má zpracované rozsáhlé standardy v oblasti bezbariérového užívání staveb, ale z mnoha důvodů požadavky nejsou dodržovány. Mezi tyto důvody lze zařadit například i nedostatky ve vzdělávání v oblasti přístupnosti a vlastní nepochopení důležitosti vytvářet prostředí použitelné pro všechny uživatele bez ohledu na věk, zdravotní postižení nebo omezení. V ČR nefunguje žádný kontrolní mechanismus nad dodržováním požadavků pro přístupnost, nejsou stanovena

pravidla pro kontrolu nebo supervizi projektových dokumentací, pravidla na dohled během výstavby, není nutná pasportizace stavby před uvedením do provozu, neprovádí se kontrola během užívání stavby. Přestože se neziskové organizace snaží upozorňovat na nedostatky a porušování předpisů, a doplňují tak povinnosti státní správy, nemají žádnou pravomoc požadovat úpravu a zjednat soulad s platnými předpisy pro přístupnost. Z výše uvedených důvodů stále dochází k plýtvání veřejných financí a k vytváření nových architektonických bariér.

Problém v rámci výstavby má Česká republika rovněž v délce povolovacího procesu. Bylo provedeno již několik zásadních změn stavebního zákona. Dosud ale žádná novela skutečně zrychlení výstavby nepřinesla. V loňském roce byl přijatý nový stavební zákon, začaly práce i na nových prováděcích předpisech, například na obecných požadavcích na stavby.

Změnou politického vedení a změnou ve vládě na konci roku 2021 došlo ke zpochybnění správnosti nově nastaveného procesu de institucionalizace stavebního práva. Nyní Poslanecká sněmovna projednává oddálení účinnosti nového stavebního zákona o jeden rok a dne 8. 4. 2022 bylo do vnějšího připomínkového řízení předloženo zcela nové znění stavebního zákona.

leden - duben 2022

zpracovaly:
Ing. Milena Antonovičová
Ing. Dagmar Lanzová

SITUATION ANALYSIS – CZECH REPUBLIC

Summary

The Czech Republic has been working on accessibility for more than 40 years. The beginnings of efforts to create accessibility standards date back to about 1980. Although since then our society has undergone significant changes in its attitude towards people with disabilities, it seems that the majority society still fails to properly perceive, design and understand the specific needs of people with disabilities. This is probably the main reason why people with disabilities still face obstacles in everyday life, even in such important areas as education, employment, healthcare or housing. The lack of accessibility of buildings, transport and transport services is not only a problem for people with disabilities. Accessibility is a fundamental principle for the social inclusion of all citizens and is very important, for example, for the elderly, parents with children or pushchairs, but also for people who have had operations, have suffered injuries, have suffered an attack of illness, etc.

The first comprehensive legal standard in the field of design and accessibility of buildings was the Decree of the State Commission for Scientific, Technical and Investment Development No. 53/1985 Coll., on general technical requirements ensuring the use of buildings by persons with reduced mobility. The decree applied to projects of apartment buildings and apartment buildings with flats intended for housing "disabled persons", to social care institutions for citizens with physical disabilities and for immobile persons with mental disabilities. The decree was valid for civic amenity buildings and buildings for production; it also applied to local roads, and addressed reserved parking spaces. The decree set out basic technical requirements for barrier-free use, but only for people with mobility impairments and the elderly with reduced mobility. Due to a provision that only referred to the "reasonable use" of the measure, not the obligation to comply with the requirements, the legal regulation was not complied with in most cases. Another significant milestone in the field of barrier-free use of buildings was the year 1994, when the Building Act No. 50/1976 Coll. was supplemented by a provision that ordered to ensure the use of buildings not only for persons with mobility impairments, but also for persons with reduced ability to orientation. On the basis of the modification of the Building Act, the Ministry of Economy issued a new Decree No. 174/1994 Coll.,

laying down general technical requirements to ensure the use of buildings by persons with reduced mobility. The decree extended the scope of validity to other buildings, such as schools, and also specified the individual requirements in more detail.

Building practice pointed out some fundamental shortcomings of the decree, so the Ministry for Regional Development prepared an amendment to the regulation and in December 2001 Decree No. 369/2001 Coll., on general technical requirements ensuring the use of buildings by persons with reduced mobility and orientation, came into force. The decree further expands the range of buildings where barrier-free accessibility must be addressed, better defines the scope of the validity of the regulation in relation to the procedures under the Building Act and defines the conditions for relief solutions for changes to the building, changes in the use of the building and for cultural monuments. Another major change is the addition of specific requirements for people with visual impairments. Even in the case of this new decree, practice and developments in the field have revealed other major shortcomings, such as inaccuracies in the definition of handling areas for new, larger types of wheelchairs or rapid developments in the field of tactile and acoustic guidance for the visually impaired. These have led to the creation of new barriers and non-compliance with requirements for creating accessible environments.

The existing regulation in force - Decree No. 398/2009 Coll., on general technical requirements for barrier-free use of buildings, in its time was a revolutionary approach to the issue of accessibility not only in its scope but also in the content and breakdown of requirements for individual target groups. It always specifies concrete requirements for people with reduced mobility, for people with severe visual impairments and for people with hearing impairments. Even with this decree, practice and dynamic developments in the field of accessibility have revealed a number of shortcomings or outdated practices. Despite numerous warnings of recurring systemic errors or new developments in the field, the Ministry for Regional Development has not reacted and the regulation has not been amended since its creation.

It is clear from this review of legislation on accessibility of the built environment that the Czech Republic was actively fulfilling its obligations under Article 9 (Accessibility) even before the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

was drafted. Basic rules for accessibility were laid down, which must be met in new construction. Minimum standards were also set for adaptations and alterations to older buildings. To assist in the removal of existing barriers, the Government Board for Persons with Disabilities and the Czech National Disability Council announced in 2002 the National Development Programme for Mobility for All, under which the various departments will co-finance the costs incurred by municipalities in removing existing architectural barriers and obstacles to accessibility of public buildings, walking routes and transport.

In conclusion, the Czech Republic has developed extensive standards in the field of barrier-free use of buildings, but for many reasons the requirements are not complied with. These reasons include, for example, a lack of accessibility education and a lack of understanding of the importance of creating an environment that is usable for all users, regardless of age, disability or limitations. In the Czech Republic, there is no control mechanism over compliance with accessibility requirements, no rules for control or supervision of project documentation, no rules for supervision during construction, no passporting of the building before commissioning, no control during the use of the building. Although NGOs try to draw attention to deficiencies and violations of the regulations, and thus substitute for the duties of the state administration, they have no authority to demand modification and to enforce compliance with the applicable accessibility regulations. For the above reasons, public funds continue to be wasted and new architectural barriers are created.

The Czech Republic also has a problem with the length of the permitting process in construction. Several major changes have already been made to the Building Act. However, no amendment has yet brought about a real speeding up of construction. Last year, a new Construction Act was adopted, and work has also begun on new implementing regulations, such as general requirements for construction.

The change in political leadership and the change in government at the end of 2021 has called into question the correctness of the newly set process of de-institutionalisation of construction law. Now the Chamber of Deputies is discussing delaying the entry into force of the new Construction Act by one year, and on 8 April

2022 a completely new version of the Construction Act was submitted for external comment.

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe.